

Niklas Orrenius

Střelba v Kodani

„Připadá vám jako problém,
že kvůli vaší svobodě
projevu a vašemu umění
zemřeli jiní lidé?“

absynt
prokletí/reportéři

absynt

**Niklas
Orrenius
Střelba
v Kodani**

**Reportáž o Larsi Vilksovi,
extremismu a hranicích
svobody projevu**

Přeložila Marie Voslářová

Prokletí reportéři
Absynt 2021

Některé podrobnosti týkající se osobní situace Larse Vilkse byly vypuštěny, aby nedošlo k ohrožení jeho bezpečnosti. I některá jména v knize byla změněna, opět z bezpečnostních důvodů.

SWEDISH
ARTSCOUNCIL

The cost of this translation was defrayed by a subsidy from the Swedish Arts Council, gratefully acknowledged.

Copyright © Niklas Orrenius, 2016

Cover art © Pavlína Morháčová

Translation © Marie Voslářová

ISBN 978-80-8203-302-4

Úvod

Teror v Kodani, teror v Paříži

Lars Vilks leží na dlaždičkách jisté chladicí místnosti v Kodani. Je mu zima a není to zrovna pohodlné. Před sebou vidí vyrovnané basy tuborgu. U vchodu stojí policista se zbraní v pohotovosti. Někdo buší na dveře a křičí, další policista, vchází dovnitř, před sebou drží pistoli.

Je v šoku, všímá si Vilks.

Švédský umělec vidí, že muži teče krev z nohy, že je postřelený. Policista křičí dál, zbraň neodkládá. Ozývá se silící houkání sirén.

Lars Vilks se navzdory výstřelům, krvi a křiku nebojí. Není to poprvé, co se ho někdo snaží zabít. Útoků a záchranných akcí už zažil několik. Zatímco ale leží v chladírně a podlaha ho studí přes džíny, zmocňuje se ho intenzivní pocit: tentokrát je to jiné. Horší než dosavadní incidenty.

Teď se všechno změní, pomyslí si.

O několik minut dřív poslouchal kousek odtud v přednáškovém sále Innu Ševčenkovou z aktivistické skupiny FEMEN. Ukrajinská feministka byla druhou řečnicí na této akci v kulturním domě Krudttønden. Seminář nesl název „Umění, rouhačství a svoboda projevu“. Ševčenkova před Vilksem a další asi třicítkou posluchačů upozorňovala na problém „alelidí“.

„Tihle lidé pokaždé říkají: ‚No jistě, svoboda projevu, ale...‘ A důležitým slůvkem je tady právě to ‚ale‘.“

Akci zorganizoval Výbor Larse Vilkse, společnost založená dánskými publicisty na podporu švédského umělce, který je terčem výhrůžek.

Krudttønden se nachází v kodaňské čtvrti Østerbro u rozlehlého parku Fælledparken. Jedná se o starobylou cihlovou budovu z devatenáctého století, původně vojenskou konírnu. Bývala součástí kasáren, v nichž žili dánští vojáci. V roce 1990, když ji armáda přestala využívat, tu po rekonstrukci vznikl kulturní dům, prostor pro hudbu, divadlo i jiné akce. Pořádaly se tu jazzové koncerty nebo taneční večery. Výbor Larse Vilkse si sál často pronajímal pro své schůze.

Vilks seděl na jevišti u kulatého stolku, vedle sebe měl dánského policistu, který ten den patřil k jeho ochrance. Umělec vypadal jako obvykle. Pomačkaná světle modrá košile přes bílé tričko, džíny, silné brýle s výraznými černými obroučkami. Bílé vlasy měl trochu rozčuchané.

Brzy měla přijít řada na něj. Inna Ševčenkova do mikrofonu rozváděla úvahy o svobodě slova a alelidech:

„Proč pořád říkáme ‚ale‘, když jsme...“

Prásk.

Ozývá se výstřel. Ševčenkova okamžitě chápe, co se děje. Vrhá se na zem. Rychle následuje několik dalších výstřelů: ra-ta-ta-ta-ta-ta, a ještě další, nemá to konce. Terorista stojí venku na ulici. Střílí kradenou zbraní ze standardní výbavy dánských obranných sil, útočnou puškou M/95.

Omar El-Hussein je urostlý dvaadvacetiletý muž, oblečený v tmavě modré prošívané bundě a tmavých kalhotách. Polovinu obličeje mu zakrývá oranžovočervená palestina. Než začal střílet, pokusil se otevřít dveře vedoucí z ulice přímo do sálu. Stiskl kliku, jenže bylo zamčeno. Zkouší se tedy dostat dovnitř o několik metrů dál hlavním vchodem kulturního domu.

V předsáli Krudttøndenu stojí šest policistů, kteří mají během vysoce rizikové akce Výboru Larse Vilkse zajišťovat bezpečnost. Dva z nich jsou Vilksovi švédští bodyguardi, dva patří k dánské bezpečnostní službě PET, dva k dánské

státní policii. Za barem v předsálí dva barmani nabízejí pivo, kávu nebo drinky.

Když Omar El-Hussein zvedá zbraň a mačká spoušť, skleněnými výplněmi vchodových dveří dobře vidí dovnitř. Dánského příslušníka PET zasahuje do paže, jiného dánského policistu do stehna. Další dva poraní střepy. Barmani se vrhají za pult, vyvážnou bez zranění.

V přednáškovém sále visí černé závěsy, které prostor spolu se skleněnou stěnou oddělují od předsálí. Když muž s automatickou zbraní zaútočí, posluchači uvnitř nemůžou vidět, co se děje. Ale slyší to. Výstřely, tříštící se sklo, křik.

„Zmizte, Larsi! Utíkejte, Larsi. Rychle pryč!“ zvolá dánský policista sedící vedle Vilkse.

Žene ho před sebou sálem k malé chladicí místnosti vzadu. Vilks zakopává o židli a padá, policista ho však nemilosrdně postrkuje dál, lezou po zemi po čtyřech. Do chladírny se vrhne i Helle Merete Brixová, kulturní publicistka a předsedkyně Výboru Larse Vilkse. Cestou schytá pořádnou herdu do zad a říká si: Rychleji už přece běžet nemůžu!

Dveře se zabouchnou. Policista nařídí Vilksovi a Brixové, aby se ukryli pod rozkládacím stolem.

Brixová je otřesená, leží na podlaze a v žilách jí proudí adrenalin. Dlaždičky zebou do nohou, má na sobě černou sukni a vysoké černé kozačky. Myšlenky jí víří hlavou. Šestapadesátiletá Brixová se považuje za dost zdrženlivou osobu, která nerada vstupuje druhým do osobní zóny. Teď ale cítí silnou potřebu vzít někoho za ruku. Po vteřině váhání natáhne dlaň k muži vedle sebe.

Vilks ji chytí, drží se jeden druhého, dlouho. Vilks myslí na výstřely. Nezněly tak, jak si představoval, že zní ostře nabitá zbraň. Spíš jako ohňostroj.

Otočí se k Brixové:

„Říká se, že život končí v šedesáti. Ale nemusí to tak být.“

Atentátník bere za kliku vchodových dveří. Snaží se dostat dovnitř, zastavují ho však zbraně Vilksových švédských bodyguardů. Vypálí na něj celkem patnáct ran. I dánský policista několikrát vystřelí. Většina střel nepronikne silným laminovaným sklem, odrazí se nebo v něm uváznou. Omar El-Husseina nezasáhne ani jediná – přimějí ho ale otočit se ve dveřích a dát se na útěk. Švédští bodyguardi později za své nasazení dostanou vyznamenání od velitele skánské policie.

Je o pár metrů dál sedí v přednáškovém sále francouzský velvyslanec v Kodani. Třiapadesátiletý François Zimeray je štíhlý muž se zvidavýma očima a tmavými vlnitými vlasy, které mu na skráních začínají šedivět. Zimeray není typický diplomat, spíš aktivista, který celý svůj dospělý život bojuje za lidská práva.

Seminář Výboru Larse Vilkse se koná jen několik týdnů po pařížských teroristických útocích na *Charlie Hebdo* a na košer supermarket Hyper Cacher. Zimeraye překvapilo a hluboce dojalo, jak Dánové na tyto události reagovali. U francouzského velvyslanectví na náměstí Kongens Nytorv se shromáždily tisíce lidí s pochodněmi a květinami, aby vyjádřily soustrast.

François Zimeray je podle vlastních slov „trochu lenoch“. Ale přestože se vilksovský seminář koná v sobotu, pozvání nechce odmítnout. Představitelku FEMEN Innu Ševčenkovou navíc zná z dřívějšíka. Ve své někdejší roli francouzského velvyslance pro lidská práva jí pomáhal vyřídit francouzské vízum. Má tedy chuť si ji poslechnout.

Přijel do Krudttøndenu na kole. Později volbu dopravního prostředku okomentoval: bicykl podle něj symbolizuje otevřenost. Jízda na kole je bezstarostný způsob cestování.

„Mám dojem, že jsem ho ani nezamkl.“

Když se ozve první výstřel, velvyslanec si stejně jako Vilks nejdřív myslí, že slyší petardy nebo ohňostroj. Při

třetím ale pochopí: další *Charlie Hebdo*. Vrhá se na zem. To je konec, myslí si.

Poslouchá další výstřely. Čeká na smrt. Pak si všímá, že se někomu z účastníků podařilo otevřít zamčené dveře na ulici. Vstává a vybíhá spolu s dalšími posluchači ven. Vydává se doprava, zabočuje do průjezdu a schovává se tam.

Mezi účastníky semináře, kteří prchají ze sálu, je i režisér Finn Nørgaard. Zatímco většina ostatních míří stejně jako velvyslanec doprava, Nørgaard se vydává opačným směrem. A ocitne se těsně vedle Omara El-Husseina. Prchající terorista Nørgaarda stačí střelit zblízka do zad.

Když Zimeray o několik minut později opouští svůj úkryt v průjezdu a plíží se zpátky ke Krudttøndenu, vidí Finna Nørgaarda ležet na ulici mrtvého. Teroristický útok, který si později vysloužil mezinárodní označení „Copenhagen shootings 2015“, si vyžádal první oběť na životě. Finnu Nørgaardovi bylo pětapadesát let.

Zatímco z Nørgaarda vyprchává život, Lars Vilks je s Helle Merete Brixovou dál zavřený v chladírně.

Od chvíle, kdy se tento švédský umělec v roce 2007 proslavil dílem „Prorok Muhammad jako pejsek z kruhového objezdu“, teroristické organizace jako al-Káida a al-Šabáb vyzývají své přívržence k jeho zabití. Vilks se mezitím natolik sžil se svými ozbrojenými strážci, že o nich mluví jako o „rodině“ nebo o „klucích“. Když má občas hluboko do kapsy, bodyguardi mu dávají tipy na vepřovou panenku v akci a podobně.

Vilks chápe, proč ho zavedli sem do chladírny. Bodyguardi mají za úkol chránit jeho osobně. Jenže teď už od výstřelů uběhla skoro půlhodina. Jeho téměř sedmdesátileté tělo začíná protestovat proti nepohodlné pozici, ve které se spolu s Brixovou nachází.

Do místnůstky vchází jeden ze švédských strážců. Zvenku se ozývají hlasy, teď už klidnější. Vilks s Brixovou naznačí pokus vysoukat se zpod stolu. Jeden z policistů si jich všimne.

„Ne! Zůstaňte, kde jste!“ zařve.

Oba se skrčí zpátky pod stůl. Už vědí, že bylo při útoku zraněno několik policistů, ale informace o smrti Finna Nørgaarda se k nim ještě nedostala. Povídají si. Při zvládnání situace, kterou vnímají jako hroznou, ale zároveň i absurdní, jim pomáhají ironické poznámky. Vilks mávne rukou k lavicím tuborgu před sebou.

„Jestli tu máme ležet ještě dlouho, třeba bychom si mohli aspoň otevřít pivko.“

Brixová se usměje. Pivo nepije. Ale tady na studené podlaze je za Vilksovu konverzaci vděčná, i za nepovedené vtipy. Pomáhají zahánět paniku.

Nakonec smějí chladírnu opustit. Bodyguardi a dánská policie Vilkse okamžitě odvádějí do čekajícího auta.

Helle Merete Brixová vchází do sálu. Ke svému úžasu zjišťuje, že seminář o rouhačství a svobodě projevu pokračuje. Polsko-britská umělkyně Agnieszka Koleková přednáší o nepohodlném umění. Jeden z organizátorů z Výboru Larse Vilkse, kulturní redaktor deníku *Dagbladet Information* Niels Ivar Larsen, ji vyzval, aby navzdory teroristickému útoku na přerušovaný program navázala.

„Šlo o princip. Ve světle toho, co se stalo, mi připadalo, že pokračovat v semináři je jediná možnost,“ řekl k tomu Larsen později.

Agnieszka Koleková pouští powerpointovou prezentaci, mluví o významu svobody slova. Vypadá to však, že málokterý z posluchačů dává pozor. Mnozí mají v ruce telefony, posílají zprávy blízkým. Jsou na místě činu uvězněni – policie okolí Krudttøndenu uzavřela. François Zimeray na mobilu otevírá Twitter. „Zůstávám v místnosti, stále naživu,“ píše na oficiální twitterový účet velvyslanectví @francedk.

Nakonec pro účastníky semináře přijíždí evakuační autobus. Odváží je na policejní stanici v Bellahøji. Čeká je tam pizza, káva, psychologická krizová podpora a policejní výslech.

Lars Vilks autobusem nejede. Projíždí Kodaní autem, s doprovodem. Třemi policejními vozy s majáčky a houkajícími sirénami, vysokou rychlostí. Ostatním nezbyvá než uhýbat z cesty.

V autě nikdo ani nedutá. Vilks má dojem, že není vhodná chvíle se policistů na něco vyptávat. Ještě neví, že terorista jednoho člověka zastřelil. Přesto cítí smutek. Seminář o svobodě projevu končí střelbou a policejními houkačkami – to je nemilá věc. Nedostal se ani ke své přednášce o pronásledované kubánské umělkyni Tanie Bruguerové.

Zároveň při svém rozladění cítí i jistou úlevu. Léta poslouchal a četl, že ve Švédsku leckdo zpochybňuje jeho rozsáhlou policejní ochranu. Vážně je nutné investovat miliony korun do Vilksova nepřetržitého hlídání? Není údajná hrozba jen nafouklá bublina z říše fantazie?

Takových obvinění, uvažuje Vilks uprostřed kvílejících sirén, se teď nejspíš zbavím.

Jen asi kilometr od bellahøjské policejní stanice sedí Omar El-Hussein u monitoru v internetové kavárně PowerPlay. Od okamžiku, kdy zavraždil Finna Nørgaarda, uplynulo šest hodin. Teď chystá další teroristický útok. Hledá si na počítači informace o dánském politikovi jménem Mogens Camre, který je znám svými protimuslimskými postoji a hrubými výroky.

Mogens Camre byl léta členem sociální demokracie. V roce 1999 přešel do protimuslimské a nacionalistické Dánské lidové strany. „Představa rozumných muslimů, kteří podporují demokracii a lidská práva, je iluze,“ prohlásil například Camre. Nazval také muslimy „pátou kolonou“, které by se mělo dostat „zacházení, jehož se dostalo Hitlerovi“.

Když si Omar El-Hussein Camreho nastuduje, pustí se do dalšího hledání.

„Synagoga,“ píše.

El-Husseinovi je dvaadvacet let. Narodil se v Dánsku palestinským rodičům, kteří vyrostli v uprchlickém táboře v Jordánsku. Má za sebou divokou pubertu.

Když mu bylo dvanáct, jeho třídní učitelka si pozvala rodiče na schůzku. Informovala je, že Omar ve třídě vyrušuje a že ho jen obtížně zvládá. Matka, vystudovaná biochemička, která pracovala jako technička v laboratoři, si dělala kvůli Omarovi starosti i jinak. Vyřešila to tím, že ho a jeho mladšího bratra vzala do Jordánska „na převýchovu“.

Po třech letech se matka se syny vrátila do Dánska, do kodaňské čtvrti Nørrebro. Chtěla, aby nyní patnáctiletý Omar získal dánské vzdělání. Ten se brzy připojil k místnímu gangu.

Kradl auta a zapojoval se do vloupaček. Několikrát po zadržení utekl policistům.

Zároveň byl slibný kickboxer a začal studovat na humanitně zaměřené střední škole. Učení mu šlo slušně. Bývalí spolužáci i učitelé o něm mluví jako o šikovném, nadaném, zapáleném debatérovi. Další si ale vzpomínají i na jeho agresivitu, nesmlouvavost a zlobu.

„Rozebíral hlavně izraelsko-palestinský konflikt. Nebál se otevřeně prohlašovat, že nenávidí Židy,“ řekl dánskému deníku *Ekstra Bladet* Victor, jeden z bývalých spolužáků.

V osmnácti byl Omar El-Hussein poprvé odsouzen za násilný trestný čin, zbil tehdy stejně starého mladíka. Odešel ze školy, hodně kouřil hašiš a páchal čím dál závažnější trestnou činností. Chodil po městě vyzbrojený nožem, bajonetem nebo mečem a několikrát byl odsouzen za porušení zákona o držení zbraní.

V roce 2013 pobodal Omar El-Hussein pod silným vlivem hašiše stejně starého muže, kterého nikdy předtím neviděl. Všiml si ho v Kodani ve vlaku a v paranoie si vzal do hlavy, že ho dotyčný v minulosti napadl. Zasadil mu dvě hluboké rány nožem: do stehna a do hýždě. Zraněný bojoval o život, nakonec to zvládl.

El-Hussein byl ve svých jedenadvaceti odsouzen ke dvěma letům vězení, šlo o jeho čtvrtý pobyt za mřížemi.

Personál věznice si u Omara El-Husseina všiml změny chování. Vedení se domnívalo, že projevuje známky extremismu a radikalizace, a upozornilo na něj bezpečnostní službu PET. Ta později uvedla, že El-Hussein „se nacházel v hledáčku bezpečnostních služeb“, ale že neměla důvod ho podezřívat z přípravy teroristického útoku.

El-Hussein byl propuštěn čtrnáct dní před seminářem Výboru Larse Vilkse. Na svém facebookovém účtu sdílel propagandistická videa teroristické skupiny Islámský stát a přísahal věrnost jeho vůdci Abú Bakrovi al-Baghdádímu. Nepoužíval své skutečné jméno, říkal si „Abú Ramadán al-Muhádžir“.

Sedm minut před útokem na seminář Výboru Larse Vilkse se zveřejnil na svém účtu zprávu v arabštině:

Přísahám věrnost Abú Bakrovi, budu mu poslušen
v dobrém i ve zlém a nebudu se zpěčovat příkazům, které
dostanu, čímž bych se dopustil zjevné zrady.

Kodaňský útok se drží stejného vzorce jako ten pařížský o měsíc dřív. Nejprve jsou napadeni zastánci svobody slova a kritikové náboženství, následně pak Židé.

Omar El-Hussein odchází z internetové kavárny ve chvíli, kdy po něm pátrá celá kodaňská policie. Míří k velké synagoze v ulici Krystalgade. Pušky se zbavil a vyzbrojil se dvěma pistolemi.

Velká kodaňská synagoga byla dokončena roku 1833. Jedná se o impozantní budovu, známou ve světě díky prvkům inspirovaným egyptskou architekturou. V době okupace Dánska nacistickým Německem v letech 1940–1945 ukryli členové místní židovské obce s pomocí křesťanských přátel zdejší svitky tóry v nedalekém kostele Nejsvětější Trojice.

Omar El-Hussein není první terorista, který si kodaňskou synagogu vyhlédl za cíl. Už 22. července 1985 do budovy palestinská teroristická buňka se základnou v Uppsale umístila bombu plnou hřebíků. Výbuch vyrazil okna a zničil silné dubové dveře synagogy. Sál byl naštěstí v tu chvíli prázdný, avšak sedm obyvatel blízkého židovského domova pro seniory utrpělo lehká zranění způsobená střepy z roztržených oken.

Skoro zároveň tehdy explodovala nálož i v jiné části Kodaň, před kanceláři amerických aerolinií Northwest Orient. Ta usmrtila projíždějícího cyklistu alžírského původu a zranila pětadvacet osob. Jeden z uppsalských atentátníků umístil další výbušninu v zavazadle před kancelář izraelských aerolinií El Al, všimla si ho ale jistá starší paní:

„Mladý muži, zapomněl jste si tady tašku!“

Terorista znervózněl a tašku si zase odnesl. Vystresovaného muže se zavazadlem si všimlo několik svědků. Nakonec ho odhodil do jednoho kanálu, přeplavil se lodí do Malmö a nasedl na vlak domů do Uppsal. Když policie později tašku vylovila, ukázalo se, že nálož uvnitř byla daleko silnější než obě odpálené bomby.

V roce 1989 soud v Uppsale odsoudil za zapojení do kodaňských útoků z roku 1985 čtyři Palestince.

Když se teď Omar El-Hussein blíží k synagoze, je těsně po půlnoci. Vládne tu povznesená atmosféra. Osmdesát hostů slaví *bat micva* dvanáctileté dívky – židovský obřad přijetí mezi dospělé. El-Hussein se o oslavě dočetl o několik hodin dřív na stránkách obce.

Synagoga i přílehlé kulturní centrum jsou této noci, kdy celá Kodaň nemluví o ničem jiném než o teroristickém útoku v Krudttøndenu, střežené. Hlídku před budovou drží Dan Uzan, sedmatřicetiletý člen zdejší obce. Synagogu má navíc kontrolovat dvojice policistů.

El-Hussein vrávorá ulicí. Policisti ho vidí a usuzují, že je opilý. Předklání se, jako by se chystal zvracet. Možná předstírá těžkou opilost, aby nebyl hlídači a policii podezřelý, což by cosi vypovídalo o skandinávském vztahu k alkoholu. Policie každopádně nereaguje, takže se El-Hussein dopotácí těsně k Danu Uzanovi. Jednou ze svých dvou pistolí ho strelí z metrové vzdálenosti do hlavy. Uzan okamžitě umírá.

V přestřelce, která vypukne vzápětí, zasáhne El-Hussein oba policisty a daří se mu bez zranění uprchnout, třebaže jeden z mužů po něm střílí. Pronásledování se zostřuje. Policie během noci dostává tip, kde se terorista nachází: u parku Mjølnerparken v Nørrebro. V pět ráno je El-Hussein u nádraží Nørrebro zastřelen několika policisty vyzbrojenými automatickými zbraněmi, poté co na ně třikrát vypálil.

A Lars Vilks? Po výslechu na stanici pokračuje v doprovodu ozbrojených bodyguardů do svého tajného bytu ve Švédsku. Policisti převážejí svého chráněnce přes Öresundský most v pancéřovaném autě.

Asi o měsíc dřív, v lednu 2015, jsem přes tentýž most spojující Dánsko a Švédsko ujížděl velkou rychlostí já sám – ale v opačném směru. Právě došlo k masové vraždě v redakci *Charlie Hebdo* a moje noviny, *Dagens Nyheter*, mě vyslaly do Paříže pro reportáž. Pospíšil jsem si na vlak z Malmö, kde bydlím, a dojel na kodaňské letiště Kastrup, odkud jsem prvním letadlem pokračoval do Paříže.

Při útoku na *Charlie Hebdo* bylo zastřeleno dvanáct lidí, mezi nimi šéfredaktor Stéphane Charbonnier zvaný „Charb“ a čtyři další karikaturisti. Teroristi zavraždili i dva policisty. Jedním z nich byl bodyguard střežící Charba, šéfredaktor už se totiž několik let nacházel na stejném seznamu smrti al-Káidy jako Lars Vilks. Teroristická organizace seznam zveřejnila ve svém internetovém časopise *Inspire* roku 2013. Vyzývala muslimy z celého světa, aby zlikvidovali Vilkse,

Charba i několik dalších lidí označovaných za „nepřátele islámu“.

Několik hodin po útoku jsem přistál na letišti Charlese de Gaulla u Paříže. Vlakem jsem dojel do centra, ubytoval jsem se v hotelu nedaleko redakce *Charlie Hebdo*, vyrazil jsem do města a dal se do práce.

Na náměstí Republiky se brzy shromáždily desetitisíce lidí. Mnozí pozvedali k večernímu nebi psací potřeby – tužky, propisky a fixy –, aby uctili svobodu slova a zavražděné karikaturisty.

Devět lidí přineslo elektronické tabule s žárovkami tvořícími písmena. Cílevědomě si razili cestu davem, mířili doprostřed náměstí k velkému válcovému podstavci pod francouzským národním symbolem – Marianne. U něho zvedli svá písmena a ukázali je shromážděným. Složili dvě slova: „NOT AFRAID“, nebojíme se.

Zanedlouho se ozvalo skandování:

„*Liberté, liberté, liberté!*“

A potom:

„*Charlie, Charlie, Charliberté!*“

Na místo proudili další a další lidé. Žal nad teroristickým činem a smrtí satiriků se proměnil v mohutnou, triumfální oslavu demokratických hodnot Francouzské republiky.

Na náměstí Republiky jsem potkal sedmačtyřicetiletého stavebního dělníka a malíře Chiheba Bouaneneho, mrznoucího v příliš tenké bundě Adidas. Držel kus kartonu, na který elegantními, zdobnými písmeny napsal:

„Jsem muslim. Jsem *Charlie Hebdo*.“

Jakmile se Chiheb dozvěděl, že teroristi útočící na *Charlie Hebdo* volali „Bůh je veliký!“ a „Pomstili jsme Proroka!“, rozhodl se: udělám transparent. Musím vyrobit transparent a vyjít s ním na náměstí Republiky. Lidem se Chihebův nápis moc líbil. Ženy ho líbaly na tvář. Mladí si s ním fotili selfie.

Chiheb to přijímal se směsí radosti a smutku. Vysvětloval, že v době pokřivených představ a negativního zobecňování vědomě sehrál roli hodného muslima. Krčil rameny:

„Žijeme v islamofobní realitě. Pokud můžu napomoci tomu, aby se někdo začal na muslimy dívat trochu míň černobíle, rád to udělám.“

Nezbývá než čelit situaci takové, jaká je, konstatoval Chiheb. Je šílenost požadovat od muslimů, aby se distancovali od teroru páchaného ve jménu islámu – přesto doufal, že zástupci pařížských mešit čin jasně odsoudí (což také mnozí udělali).

Okno mého hotelového pokoje vedlo na náměstí. Zatímco demonstranti venku zpívali, sepisoval jsem dlouhou reportáž o *Charlie Hebdo*, o propiskách na pozadí večerní oblohy, o Chihebu Bouanenem a o protestu Pařížanů. Když jsem text odeslal do stockholmské redakce *Dagens Nyheter*, vydal jsem se ven a s hlavou třešticí doznívajícím stresem z deadlinu bezcilně bloumal městem. Vtom mi v kapse zazvonil telefon.

„Další teroristi,“ uslyšel jsem kolegu. „Musíš do východní Paříže, na stanici Porte de Vincennes. Je tam židovský obchod, drží tam rukojmí.“

O půlhodinu později už stojím mezi řadami obytných věžáků, obřích šedých dvanáctipatrových budov ze šedesátých let. Země se mi houpe pod nohama, motá se mi hlava. Pracoval jsem bez odpočinku dva dny a vynechal až moc jídel.

U plotu vedle mě se shlukují děti, jedno přes druhé lezou nahoru v naději, že uvidí něco zajímavého. Jejich ulice je uzavřená, kam oko dohlédne. Reportéři s účesy ve stylu CNN a silnými reflektory namířenými do tváří vysílají živé vstupy. Všude parkují policejní dodávky.

„Hele, další policajti!“

„Všichni mají samopaly!“

Nejmłodším z rozjařených dětí může být osm, devět. Většinou jsou to kluci, ale je mezi nimi i pár dívek. Bydlí ve

věžácích kolem Porte de Vincennes, nedaleko košer potravin Hyper Cacher. Obchod spadá pod francouzský řetězec supermarketů se sortimentem nábožensky schválených produktů. Okruh zákazníků tvoří především věřící židé.

Slyším jednoho ze starších kluků, pubertáka, vysvětlovat mladším:

„Není náhoda, že šel zrovna do Hyper Cacheru, a ne do jiného obchodu, chápete. Tenhle je totiž židovský.“

Kavárny a restaurace v nejbližších ulicích jsou přečpané novináři s notebooky a fotoaparáty na stolcích. Přetahují se o zásuvky, aby si dobili telefony a další přístroje. Se zarpulými výrazy se připojují na internet, odesílají do redakcí fotografie a útržkovité texty. Obsluha nespouští oči z obrazovek, které živě přenášejí teroristický útok odehrávající se hned za rohem.

„Sendviče i ostatní jídlo došlo. Máme kávu a pivo,“ říká jedna servírka s pohledem upřeným na televizi.

Terorista Amedy Coulibaly má uvnitř Hyper Cacheru taky hlad. Bere si z regálu pomazánku a dělá si obložený chleba, jak později líčí jeden ze svědků.

Když už zase stojím mezi policejními těžkooděnci a zvědavými dětmi, napadá mě, že by si rodiče měli potomky odvést. Zároveň si uvědomuju, jak těžko bych tahal pryč svého vlastního devítiletého syna, kdyby se nějaké podobné drama odehrávalo v naší čtvrti v Malmö.

Začíná se stmívat. Amedy Coulibaly vězní svá rukojmí už několik hodin. Zastřelil tři lidi, těla leží na podlaze obchodu. Coulibaly má s sebou celý arzenál: kalašnikov, dva samopaly, dvě pistole, výbušniny a velký nůž.

„Patřím k Islámskému státu,“ říká svým vězňům, „já se nebojím zemřít.“

Jeden z rukojmích vyrostl na stejném pařížském předměstí jako Coulibaly. V obchodě se ujímá role „kamaráda“. Mluví s teroristou, odvádí jeho pozornost, zatímco další nenápadně

esemeskují policistům venku. „Díky, kámo,“ říká, když mu Coulibaly nabízí něco k snědku, „ale mě trochu přešla chuť.“

Coulibaly střídá laskavost s brutalitou. Zastřelil prodavače Yohana Cohena, který se v nestřeženém okamžiku zmocnil jedné z pistolí a namířil na něj. Stiskl spoušť, cvaklo to naprázdno. Coulibaly ho zasáhl do hlavy.

Cohen teď leží u zdi, dává se vlastní krví. Zní to, jako by se dusil, pomyslí si jeden z rukojmích.

„Chcete, abych ho dorazil?“ ptá se Amedy vězňů.

„Ne,“ odpovídají někteří. O půl hodiny později chroptění utichá.

Venku zatím o tom, co se uvnitř odehrává, nic nevíme. Coulibaly stáhl kovové rolety a dovnitř není vidět.

Najednou se ozývá silná exploze. Zvuk se rozléhá mezi věžáky. Následují dvě další silné rány. Z Hyper Cacheru stoupá černý dým. Zarachotí automatická zbraň, ra-ta-ta-ta-ta, nejméně dvacet výstřelů. Asi patnáct vteřin je ticho. Potom další dlouhá dávka.

Houkají sirény. Ze všech stran se ozývá křik: z oblaků dýmu, od lidí na balkonech, od pobíhajících policistů. Kdesi zoufale pláče nějaká žena.

Děti slezly z plotu. Vzrušení je pryč. Tváří se vyděšeně.

„Pojď, jdeme domů,“ říká jeden kluk potichu jinému.

Terorista je mrtev. Jeden z policistů volá: „*C'est fini!*“ Je po všem!

Jenomže není.

O několik týdnů později dojde k teroristickým útokům v Kodani.

„Když umřou lidi, něco se stane. Začne to být vážné,“ řekl jednou o střelbě v Kodani Lars Vilks.

Pro mě se to něco stalo v Paříži, když se ozvaly výbuchy kousek od zvědavých dětí před Hyper Cacherem.

Přes patnáct let píšu o extremismu a násilí. Dělal jsem rozhovory s lidmi plnými agresivity a nenávisti, zažil jsem